

Reguli de drept umanitar și drepturile aplicabile

În situații de tulburări și tensiuni interne (II)

2. Restabilirea ordinii publice

În contextul atribuțiilor specifice ale forțelor de ordine publică, asigurarea și menținerea ordinii publice reprezintă starea de normalitate, în timp ce restabilirea ordinii publice este o măsură excepțională la care se recurge în cazul apariției unei tulburări a ordinii și liniștii publice.

Tulburarea ordinii publice se realizează atunci când se comit fapte care au o rezonanță publică, creează sau influențează o stare de pericol și o stare de spirit nefavorabilă, care se săvârșesc în public, în legătură cu publicul, împotriva publicului sau a organelor cu atribuții privind menținerea și restabilirea ordinii publice.

Restabilirea ordinii publice reprezintă ansamblul măsurilor legale, preponderent represive, bazate pe forța de constrângere, inclusiv pe forța fizică și a armelor albe ori de foc, aplicate de organele cu atribuții legale în această direcție, pentru reducerea situației create prin încălcarea gravă a ordinii publice, generatoare de pericol pentru siguranța statului, a cetățenilor, a proprietății publice și private. Ca orice activitate care urmărește atingerea unui anumit scop, trebuie să se desfășoare organizat, ordonat, în conformitate cu prevederile legale și regulile interne stabilite în regulamentele militare specifice fiecărei categorii de forțe.

Se apreciază că întreaga activitate a forțelor de ordine publică trebuie să fie guvernată concepțional și acțional, de următoarele principii:

- a) **legalitatea** tuturor acțiunilor – orice acțiuni sau activități, trebuie să-și aibă fundamentarea în lege și numai în lege. Rezultă că orice derogare constituie o încălcare a legii;
- b) **umanismul** sau principiul respectării și apărării demnității umane presupune că viața, integritatea fizică și psihică, onoarea și demnitatea persoanei trebuie să fie respectate, indiferent de faptele care i se reproșează sau i se pot atribui unui om;
- c) **nonsurprinderea** presupune atenționarea și somarea prealabilă, uneori repetată asupra uzului mijloacelor de intervenție;
- d) **limitarea utilizării forței** presupune că recurgerea la forță se face numai dacă acțiunile turbulente nu au putut fi înlăturate sau neutralizate prin utilizarea unor mijloace legal nonviolente;
- e) **proporționalitatea utilizării forței** înseamnă că nivelul intervenției să fie strict în conformitate cu nivelul real al opoziției și să înceteze de îndată ce ea și-a atins scopul;
- f) **gradualitatea în folosirea forței** obligă la utilizarea în mod progresiv a forțelor, procedeele și mijloacelor din dotare care implică forța, de la cele mai simple la cele cu violență ridicată, iar în ultimă instanță, uzul armelor de foc;
- g) **riscul minim** se referă atât la turbulenți, cât și la efectivele forțelor de ordine publică și presupune folosirea mijloacelor adecvate de intervenție pentru a se evita, pe cât posibil, vătămarea integrității corporale sau psihice;

- h) **apărarea ființei umane** aflate sub protecția forțelor de ordine înseamnă acordarea primului ajutor în caz de vătămare și nerecurgerea la violență sau rele tratamente (presiuni psihice, torturi, acte de cruzime etc.), care nu se justifică față de persoanele reținute sau arestate;
- i) **principiul confidențialității** datelor obținute de către forțele de ordine. Excepție face cazul în care îndeplinirea sarcinilor de serviciu sau nevoile justiției reclamă în mod strict altceva. Acest principiu presupune protejarea datelor care pot avea legătură cu viața persoanelor ori pot fi dăunătoare intereselor și reputației lor odată făcute publice. De asemenea, mai presupune secretizarea datelor și informațiilor cu acest caracter sau nedestinate publicității;
- j) **principiul transparenței** și deschiderii în fața cetățenilor sau a mass-media, atunci când este caz de absolută necesitate și când alte mijloace de împiedicare sau de constrângere nu sunt posibile ori s-au epuizat.

Restabilirea ordinii publice se realizează de obicei prin dispersarea persoanelor care au produs tulburarea ordinii și prin adoptarea unor dispozitive specifice pentru a împiedica regruparea persoanelor în zona de conflict. Executarea cu succes a unor astfel de acțiuni depinde în bună măsură de o largă paletă de măsuri luate din timp și care cuprind, în principal, planificarea, pregătirea, informațiile obținute, planul de acțiune, gradul de cooperare între forțele de ordine publică și planificarea logistică.

Planificarea cuprinde măsurile care urmează să se ia înainte, în timpul și după

restabilirea ordinii publice. **Pregătirea** forțelor de ordine pentru intervenție cuprinde două faze principale, cea a planificării și instruirii și cea a alarmării forțelor. Ambele faze sunt organizate și se desfășoară în conformitate cu prevederile reglementărilor militare în vigoare și urmăresc pregătirea, în cel mai scurt timp, a tuturor resurselor umane și materiale în vederea trecerii la acțiunea de restabilire a ordinii publice.

De o importanță deosebită se bucură **planificarea informativă** a acțiunilor de restabilire a ordinii publice pentru culegerea elementelor de informație necesare planificării acțiunilor, cum sunt:

- locul probabil de producere a tulburărilor;
- cauzele probabile ale tulburărilor;
- categoriile probabile de participanți;
- numărul probabil al participanților;
- zonele eventuale de adunare a protestatarilor;
- liderii cunoscuți;
- planurile, acțiunile și intențiile pregătite de liderii turbulenților;
- ziarele, posturile de radio și televiziune, personalitățile și persoanele care au raporturi de prietenie cu liderii turbulenților și simpatizează cu planurile lor;
- locul de depozitare a eventualelor arme, muniții, echipamente și alte rezerve;
- locul de amplasare a clădirilor importante din zonă;

- locul de amplasare a sistemului de comunicație, a instalațiilor publice, a depozitelor de combustibil și alte asemenea obiective.

Concepția folosirii forțelor și mijloacelor participante la restabilirea ordinii publice, precum și modul de acțiune al acestora se materializează într-un plan elaborat de unitatea de jandarmi în a cărei zonă de responsabilitate se desfășoară acțiunea.

Planul de acțiune

pentru restabilirea ordinii publice se întocmește în scurt timp și cuprinde: date referitoare la evenimentul de tulburare a ordinii publice, date despre turbulenți, despre liderii acestora, despre cererile acestora; misiunile unităților care participă la acțiune; misiunile forțelor cu care se cooperează; dispozitivele militare care se realizează, traseele de deplasare spre locul intervenției; căile de împrăștiere a turbulenților; rezervele umane și materiale, locul de dispunere a acestora;

modul de executare a unor manevre de efective; realizarea cooperării între forțele de ordine; ținuta, dotarea și alte probleme de logistică; organizarea conducerii și realizarea legăturilor; modul de prezentare a rapoartelor; schema cu dispozitivul de restabilire a ordinii publice. Planul de acțiune se semnează de comandanții tuturor forțelor de ordine care participă la acțiune și se aprobă de către comandantul unic al acțiunii care este comandantul unității de jandarmi în a cărei zonă de responsabilitate se desfășoară acțiunea.

Planificarea logistică se realizează prin sistemul logistic al forțelor de ordine participante la acțiune și cuprinde totalitatea activităților ce se desfășoară în scopul asigurării mijloacelor umane, materiale, tehnice, financiare și medicale necesare pentru a duce acțiuni militare în orice condiții de teren, anotimp și de stare a vremii, conform situației operative existente.

Acțiunile de restabilire a ordinii publice nu pot fi încadrate în șabloane tactice, fiecare intervenție având particularități determinate de teren, climă, anotimp, natura tulburării, compoziția socială a participanților, scopul și amploarea dezordinii publice. Indiferent de natura tulburării însăși, pe timpul acțiunilor de restabilire a ordinii se impun a fi respectate cu strictețe câteva reguli tactice generale:

- manifestarea de discernământ juridic corespunzător, astfel încât, pe baza analizei situației să fie aleasă cea mai sigură și eficientă modalitate de acțiune. În acest scop, forțele de ordine vor trebui să aibă în vedere natura evenimentelor și activitățile participanților, apreciind astfel dacă pot interveni cu mijloacele de care dispun ori dacă se impune folosirea unor forțe suplimentare, în acest scop cerând sprijin pe cale ierarhică;
- folosirea unor efective corespunzătoare, iar la nevoie, solicitarea sprijinului la nivel local: reprezentanți ai administrației publice, cetățeni de încredere, gardieni publici etc.;
- aplicarea întocmai a măsurilor prevăzute în Planul de acțiune pentru restabilirea ordinii publice și încrederea în reușită a acțiunii prin:
 - păstrarea stăpânirii de sine pentru a nu se lăsa dominați sau acaparați de emoție;

- manifestarea consecvenței în aplicarea și susținerea măsurilor specifice stabilite;
 - solitudine, ascultarea cu răbdare și atenție a tuturor persoanelor implicate (de ex: în astfel de situații conflictuale, uneori ascultarea de către comandantul acțiunii a liderilor sau a personalităților implicate poate duce la o soluționare operativă și pașnică, fără escaladări inutile de violență);
 - respectarea, fără discriminare, a demnității tuturor persoanelor, inclusiv a celor turbulente;
 - evitarea afirmațiilor bazate pe incertitudini sau lipsite de temei legal;
 - păstrarea permanentă a controlului și autocontrolului asupra ținutei, gesticii și mimicii;
 - adoptarea unei atitudini corecte față de victimele actelor de dezordine, oferirea primului ajutor în caz de nevoie;
 - tratarea cu tact a persoanelor bolnave psihic, a minorilor, a tinerilor, femeilor, a persoanelor în stare de ebrietate;
 - ignorarea intenționată a observațiilor ironice, dacă acestea nu afectează buna cuviință, nu ajung la ultraj sau calomnii grave sau nu tulbură ordinea și liniștea publică;
 - folosirea metodelor și mijloacelor legale de autoapărare, numai în cazul și în situația în care se impune aceasta și după ce au fost epuizate toate celelalte posibilități, mijloace și metode obișnuite, firești, de acțiune;
- Restabilirea ordinii publice în situații de tulburări și tensiuni interne apare ca o activitate complexă, desfășurată în condiții de excepție și care impune luarea unor măsuri ferme, legale și operative pentru rezolvarea în timp scurt a situației și revenirea la starea de normalitate.

Adrian Jiga

Bibliografie:

- ✘ Dr. IONEL CLOSCA, Dr. ION SUCEAVA - Dreptul internațional umanitar; Casa de editura și presa "Șansa"-S.R.L, București, 1992
- ✘ Prof.univ.dr. ION DROGOMAN - Drept internațional umanitar; Ed. Fundației "Andrei Șaguna" - Constanta, 1999
- ✘ Prof.univ.dr. IONEL CLOSCA - Tratat de drept internațional umanitar – București
- ✘ ROSEMARY ABI-SAAB - Droit humanitaire et conflits internes, origines et évolution de la réglementation internationale, Institut Henry-Dunant, Geneve, Editions A.Pedone, Paris, 1986
- ✘ HANS-PETER GASSER - Un minimum d'humanité dans les situations de troubles et tensions internes: proposition d'un Code conduite in "Revue international de la Croix-Rouge"Janvier-fevrier 1988
- ✘ ANGHEL ANDREESCU, TRAIAN ANDREESCU, CORINA ZAHARIA - Aspecte privind adunările Publice în România, Editura Transilvania Expres 1998
- ✘ Carta Națiunilor Unite
- ✘ Declarația Universală a Drepturilor Omului
- ✘ Pactul internațional relativ la drepturile economice, sociale și culturale
- ✘ Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice
- ✘ Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 cu privire la protecția victimelor de război în conflictele armate neinternaționale (Protocolul II)
- ✘ Constituția României republicată în Monitorul Oficial nr. 767/2003
- ✘ Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 63/2003, privind organizarea și funcționarea Ministerului Administrației și Internelor, cu modificările și completările ulterioare
- ✘ Legea nr. 346/2000 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării – în Monitorul Oficial nr. 654 din 2006
- ✘ Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României – în Monitorul Oficial nr. 163 din 1991
- ✘ Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice – republicată în Monitorul Oficial nr. 888 din 2004

- ✘ Legea nr. 61/1991 pentru sancționare faptelor de încălcarea a unor norme de conviețuire socială, ordinii și liniștii publice – republicată în Monitorul Oficial nr. 387 din 2000.
 - ✘ Legea nr. 215/2001 privind administrația publică locală – cu modificările, completările și rectificările ulterioare
 - ✘ Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, modificată în Monitorul Oficial nr. 305 din 2002
 - ✘ Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor – în Monitorul Oficial nr. 74 din 1996
 - ✘ Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor – în Monitorul Oficial nr. 583 din 2004
 - ✘ Legea nr. 140/1996 pentru modificarea și completarea Codului penal – în Monitorul Oficial 289 din 1996
 - ✘ Legea nr. 141/1996 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală – în Monitorul Oficial 289 din 1996
 - ✘ Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române – în Monitorul Oficial nr. 1175 din 2004
- Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență, cu modificările și completările ulterioare – în Monitorul Oficial nr. 22 din 1999.